

ПІДВИЩЕННЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО РІВНЯ МАЙБУТНІХ СПЕЦІАЛІСТІВ – ВИПУСКНИКІВ

Євгеній ЧЕМЕРИС (Кіровоград)

По даним досліджень автора описані методи підвищення показників розумових здібностей студентів при вивченні ними загальноосвітніх і спеціальних дисциплін.

Из данных исследований автора описаны методы повышения показателей умственных способностей студентов при изучении ими общеобразовательных и специальных дисциплин.

Ключові слова: інтелектуальний рівень, розумові здібності студентів.

Кіровоградський інститут регіонального управління та економіки (КІРУЕ) – перший приватний ВНЗ Кіровоградщини надає великі можливості в реалізації освітніх і виховних потреб в спеціалістах з вищою освітою, зокрема психологів та дизайнерів.

Підвищенню якості освіти у даному вузі сприяє інноваційний і експериментальний напрямки його розвитку. Факторами, що сприяють розвитку цих напрямків є наступні: мобільність і компактність у вигляді порівняно невеликої кількості і об'єму учбових приміщень, навчального контингенту та відповідно невеликої кількості викладачів. [1, 2, 3]

Спеціальності «психологія» та «дизайн» не тільки об'єднують точні та гуманітарні науки, але і виконують такі функції як виховну, пізнавальну, естетичну, комунікативну і інші, що дозволяють розглядати їх як засіб творчого і ділового мислення. Новітні дослідження показали, що викладання дисциплін, що формують вказаних спеціалістів, прискорює розвиток інтелектуальних здібностей студента. Значну роль у формуванні таких здібностей відіграє викладання крім спеціальних (наприклад «Патентознавство», «Психологія праці», «Інженерна психологія»), також і загальноосвітніх дисциплін, зокрема «Безпека життєдіяльності», «Охорона праці».

Практика викладання цих дисциплін показала, що значний інтерес до творчого мислення виникає у студентів тоді, коли на лекціях і семінарах обговорюються в діалоговій формі конкретні приклади із областей практичного застосування відповідних знань. Крім того, важливо зауважити, що формування загальноосвітнього інтелекту треба завершити на 1-2 курсах навчання, тому що на наступних курсах студенти навантажені більше спеціальними профільними дисциплінами, при вивченні яких уже потрібен сформований спеціальний інтелект. Багаторічне спостереження показує, що вміння творчо навчатися базується на сукупності таких властивостей інтелекту, як узагальненість, усвідомлюваність, гнучкість, стійкість, самостійність.

До проблем, які треба вирішувати на перших двох курсах навчання, тобто проблем недостатнього рівня інтелектуального розвитку студентів треба віднести:

– недоліки у розвитку сприйняття, тобто невміння підпорядкувати сприйняття поставленій задачі, фрагментарність, низький рівень осмислення матеріалу, що сприймається;

– несформованість процесів уваги, тобто малий об'єм, нестійкість, труднощі перемикавання, невміння розподіляти увагу, нездатність до тривалого зосередження;

– низький рівень розвитку пам'яті, тобто малий об'єм, поверхнева смислова обробка матеріалу, недостатність волевих зусиль при запам'ятовуванні, відсутність прийомів запам'ятовування;

– недоліки в розвитку основних мислительних операцій і дій студентів, які виражені в ряді особливостей протікання мислительних процесів. До них відносять: невміння відокремити головне від другорядного; інертність (схильність до шаблонних прийомів розумової роботи); нестійкість (перехід від однієї системи суджень і дій до іншої під дією випадкових ознак; нездатність студента викласти хід рішення задачі, знайти власні помилки; намагання копіювати уже відомі способи рішень.

Загалом, треба підкреслити важливість інтелектуального формування студентів на 1-2 курсах навчання, яке потрібно розширити на старших курсах, - 3-4-ому.

Відповідно цьому із достатньою мірою умовності формування творчих здібностей можна поділити на здібності загального характеру (1-2 курси) і спеціального (3-4 курси).

Показниками розумових здібностей загального характеру слід вважати:

– гнучкість розумових процесів;
 – темп розвитку розумових процесів;
 – швидкість протікання розумових процесів;
 – самостійність – уміння побачити і поставити нове питання, а потім вирішити його власними силами;

– економічність розумових процесів;
 – широта – уміння охопити широкий круг питань в різних областях знання;

– глибина – уміння вникати в суть явища;
 – послідовність думки – уміння дотримувати логічний порядок при розгляді будь-якого питання;

– критичність – уміння здійснювати строгу оцінку результатів розумової діяльності.

Показниками здібностей уваги (також загального характеру) є наступні:

- зосередженість як ступінь вираженості спрямованості свідомості на об'єкт;
- об'єм уваги – кількість об'єктів одночасного сприйняття;
- розподіл уваги як можливості виконання декількох видів діяльності;
- перемикання уваги – перехід від одного об'єкту до іншого;
- стійкість уваги – тривалість зосередження на об'єкті;
- оперативна рухливість – гнучке регулювання процесу зосередження.

До здібностей спеціального характеру (3-4 курси) слід віднести:

- для психологічної спеціальності: уміння узагальнювати; гнучкість розумових процесів; легкий перехід від прямого до зворотного ходу думок;
- для дизайнерської спеціальності: особливості творчої уяви і мислення; властивості зорової пам'яті; розвиток естетичних відчуттів.

При напрацюванні вищерозглянутих здібностей слід розглядати три послідовні рівні інтелекту як єдності пізнавальних здібностей студента і тієї інформації, якою він володіє:

- перший рівень: ступінь вираження кожної пізнавальної здібності, ступінь тісноти зв'язків між ними;
- другий рівень: різноманітність способів обробки інформації; ступінь володіння ними; широта і глибина картини світу організації знань студента; характер домінуючого рівня обробки інформації;
- третій рівень: рефлексія студентом своїх пізнавальних процесів; вироблення студентом власних критеріїв, показників, орієнтирів інтелектуальної діяльності.

На основі узагальнення досвіду автора по досягненню напрацювань вказаних показників і рівнів інтелекту студентів при вивченні вказаних дисциплін ним можуть бути рекомендовані наступні методи:

- для привернення уваги студента до суті матеріалу лекції співвідношення об'єму матеріалу для обов'язкового запису студентом і об'єму для усного пояснення матеріалу повинно складати відповідно 75% і 25%;
- графічна інтерпретація понять, суджень, формулювань та інших важливих частин та пунктів лекцій у загальному об'ємі словесного викладу повинна бути максимально можливою;
- ініціатива привернення уваги до діалогового спілкування лектора зі студентами повинна належати лектору;

– для активного напрацювання рівнів інтелекту у студентів кількість студентів – учасників діалогу повинна бути не меншою 50% при кількості студентів у групі до 15 і 30% при кількості 25-30;

– для ефективного напрацювання інтелекту студента під час засвоєння матеріалу лекції доцільно застосовувати критерії насичення матеріалу лекції, запропоновані автором у роботі [4] для самостійного вивчення, тому що дані критерії цілком придатні і для викладу лекційного матеріалу;

– при напрацюванні рівнів інтелекту як при опануванні лекційного, так і самостійного матеріалу дисципліни слід враховувати складові рефлексивної саморегуляції [4];

– оцінку напрацювання першого рівня інтелекту студента слід проводити після викладу 30% об'єму матеріалу дисципліни, другого – після викладу 50% об'єму, а третього – в кінці викладу матеріалу дисципліни.

Висновки. Застосування описаних методів підвищення показників розумових здібностей студентів дозволяє підвищити якість навчання при вивченні як загальноосвітніх так і спеціальних дисциплін.

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Муханова Н. Частный вуз более мобилен. // Деловой Петербург. - № 60, 2008.
2. Мовчун О. Приватний навчальний заклад: проблеми та перспективи розвитку // Директор школи, ліцею, гімназії. - № 2, 2005.
3. Бірюкова М. В. Система вищої освіти регіону як модель раціонального впровадження глобальних освітніх технологій // Філософія освіти XXI століття: проблеми і перспективи: Методол. семінар, 22.11.2000. Зб. наук. праць. Вип. 3 / За заг. ред. В. Андрущенка. – К.: Знання, 2000. – С. 465 – 468.
4. Чемерис Є. І. Формування стилю критичного мислення і навичок самоконтролю в процесі самостійної роботи студента при вивченні загальнотехнічних дисциплін. // Збірник наукових праць КІРУЕ. ч. 2. – Кіровоград.: ДЛАУ. – С. 277 – 287.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

Чемерис Євгеній Іванович – канд. технічних наук, доцент Кіровоградського інституту регіонального управління та економіки.

Коло наукових інтересів: надійність операторів, технологічного оснащення і устаткування в автоматизованому штампуванні деталей складних контурів; дослідження процесів самостійної роботи студентів і підвищення їх розумових здібностей.

ВИХОВАННЯ ЦІННІСНИХ ОРІЄНТАЦІЙ СТАРШОКЛАСНИКІВ ЗАСОБАМИ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Світлана ШАНДРУК (Кіровоград)

У статті автор звертає увагу на актуальні проблеми сучасності – гуманізацію та гуманітаризацію розвитку особистості, можливості виховання ціннісних орієнтацій учнівської молоді в складній і суперечливій сфері засобів масової інформації.